

Latin-Amerika-norsk: Noen første observasjoner

Kari Kinn¹, Marie Lund Stokka¹ og Verónica Pájaro²

¹ Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen

² Institutt for nordisk og mediefag, Universitetet i Agder

Norsk som arvespråk i USA og Canada, også kjent som *amerikanorsk*, er et forskningsfelt med lange tradisjoner. Norsk som arvespråk i andre kontekster er derimot nærmest ukjent terreng. Denne artikkelen presenterer noen første observasjoner av norsk som arvespråk i en hittil utforsket kontaktsituasjon, nemlig Latin-Amerika.

Nøkkelord: arvespråk; Latin-Amerika-norsk; språkkontakt; feltarbeid; fler-språklighet; syntaks; grammatikk

1 Innledning¹

Det finnes etter hvert en rik forskningslitteratur om norsk som arvespråk i Nord-Amerika, eller *amerikanorsk*, altså det norske språket som snakkes av etterkommerne til utvandrere som typisk forlot Norge på 1800- og tidlig 1900-tall. Forskningsstradisjonen strekker seg over 100 år tilbake i tid, med tidlige arbeider av for eksempel Flom (1903) og Flaten (1900–1904). Einar Haugens arbeider

-
1. Denne artikkelen er delvis basert på Kinn, Hjelde & Lund Stokka (kommende), men er utvidet på flere punkter og inkluderer data fra flere steder i Latin-Amerika. Noen av observasjonene har blitt presentert i populærvitenskapelig format av Kinn & Hjelde (2023). Forskningen er finansiert av Norges forskningsråd, prosjekt 301114, *Norwegian across the Americas*. Vi vil takke to anonyme fagfeller og redaktørene i NLT for konstruktive tilbakemeldinger, vitenskapelig assistent Inger Frantzen for referansesjekk, resten av kjernegruppa og referansegruppa i *Norwegian across the Americas* (Silvina Montrul, Arnstein Hjelde, Ida Larsson, Jan Heegård Petersen og Mike Putnam) for godt samarbeid og innspill underveis i arbeidet, og kanskje mest av alt informantene våre, som har delt generøst både av tiden sin og språket sitt.

fra midten av 1900-tallet ble innflytelsesrike internasjonalt (se særlig Haugen, 1953), og rundt 2010 kom et stort oppsving i interessen for amerikanorsk; i denne fasen spilte Janne Bondi Johannessen en avgjørende rolle. Johannessen ledet flere runder med nye feltarbeid i USA og Canada, og mange av opptakene ble tilgjengeliggjort for forskning i talespråkskorpuset Corpus of American Nordic Speech (CANS) (Johannessen, 2015). Forskningen på norsk som arvespråk i Nord-Amerika tar for seg flere språklige domener, som leksikon (f. eks. Flaten, 1900–1904; Haugen, 1953; Hjelde, 1992; Annear & Speth, 2015), morfologi og syntaks (blant mange andre Larsson & Johannessen, 2015a; Riksem, 2017; Anderssen et al., 2018; van Baal, 2020; Kinn, 2020; Westergaard et al., 2023), og i noen grad også fonologi (Hjelde, 1996; Natvig & Salmons, 2021) og sosiolingvistiske forhold (f. eks. Natvig, 2022).

Mens norsk som arvespråk i Nord-Amerika (heretter Nord-Amerika-norsk), altså er flittig studert, er norsk som arvespråk i andre kontekster nærmest ukjent. Men norske utvandrere har ikke utelukkende reist til Nord-Amerika – ifølge nyere anslag emigrerte opp mot 10 000 mennesker til Latin-Amerika mellom 1820 og 1950-tallet, særlig til Argentina (Sæther, 2015b; Furuseth, 2011, 2013). I tillegg kommer nyere migrasjon. Dette er naturligvis bare en liten brøkdel av antallet nordmenn som dro til Nord-Amerika (over 800 000, Lovoll, 1984), men det er fortsatt mulig å finne arvespråkstalere av norsk i Latin-Amerika. Disse talerne lever i samfunn hvor spansk (eller et annet romansk språk) er det dominerende majoritetsspråket, ikke engelsk. Per i dag eksisterer det så godt som ingen studier av norsken som snakkes her, som vi kaller *Latin-Amerikanorsk*. Å studere Latin-Amerikanorsk er viktig av flere grunner: For det første er norsk i Latin-Amerika en del av norsk kultur og språkhistorie som er lite kjent og som det haster å dokumentere, ettersom en del av dagens talere er eldre mennesker; talerne er også, med få unntak, siste generasjon som lærte norsk i barndommen. For det andre gir Latin-Amerikanorsk oss en unik mulighet til å forstå bedre hvilken rolle majoritetsspråket spiller for utviklinger som skjer i arvespråk, ikke minst fordi vi nå kan sammenlikne norsk som arvespråk i to ulike kontekster: med engelsk som majoritetsspråk i Nord-Amerika, og med spansk som majoritetsspråk i Latin-Amerika.²

Denne artikkelen presenterer noen første observasjoner av Latin-Amerikanorsk, basert på intervjuer med 24 arvespråkstalere i Latin-Amerika, gjort i 2021–2023. Artikkelen har ingen ambisjoner om å gi noen fullstendig beskriv-

2. Vi har kun samlet data blant talere i spanskspråklige land. Vi er kjent med at det også finnes enkelte norske arvespråkstalere i Brasil, hvor det dominerende språket er portugisisk, men disse er ikke inkludert i våre undersøkelser.

else av Latin-Amerika-norsk, og vi kommer ikke til å legge fram kvantitative generaliseringer eller entydige konklusjoner i denne omgang. Derimot vil vi introdusere leseren for noen grunntrekk ved norsk i denne “nye” arvespråkskonteksten, med Nord-Amerika som et bakteppe for sammenlikning. Vi vil også peke ut noen retninger for videre forskning. Det språkvitenskapelige fokuset er på leksikon (med særlig vekt på lånord og andre leksikalske innovasjoner), morfologi og syntaks.

Strukturen i artikkelen er som følger: I del 2 presenterer vi noen definisjoner og begrepsavklaringer. I del 3 gir vi en kort oversikt over utvandringshistoriske forhold og norske arvespråkstalere og språkmiljøer i Latin-Amerika. I del 4 presenterer vi informantene, datainnsamlingen og metoden som ligger til grunn for observasjonene i denne artikkelen. Våre utvalgte observasjoner presenteres i del 5 og diskuteres videre i del 6. Del 7 inneholder noen avsluttende bemerkninger.

2 Noen definisjoner og begrepsavklaringer

Den nye interessen for amerikanorsk på 2010-tallet var del av en større bølge av arvespråksforskning som hadde sitt utspring i USA, selv om forskning på minoritetsspråk (et begrep som i praksis ofte vil dekke det samme som arvespråk, jf. definisjonene nedenfor) ikke i seg selv var noe nytt (se f. eks. Polinsky, 2018, kap. 1; Aalberse et al., 2019, kap. 2). Interessen for arvespråk kom, og kommer fortsatt, fra mange hold, både fra forskere i sosiolingvistiske tradisjoner og fra forskere innen formell grammatikk. Forskningsspørsmålene og den mer presise definisjonen av hva et arvespråk er, varierer i tråd med dette. I denne artikkelen er perspektivet språkstrukturelt – vi forsøker primært å beskrive egenskaper ved Latin-Amerika-norsk som system. Vi legger til grunn Rothmans (2009, s. 156) definisjon av arvespråk (*heritage language*), som tar utgangspunkt i tilegnelsesskontekst:

A language qualifies as a *heritage language* if it is a language spoken at home or otherwise readily available to young children, and crucially this language is not a dominant language of the larger (national) society.

I forlengelsen av dette gir Rothman følgende definisjon av hvem som regnes som *arvespråkstalere*, som vi også baserer oss på: “... an individual qualifies as a heritage speaker if and only if he or she has some command of the heritage language acquired naturalistically” (2009, s. 156). En typisk arvespråkstaler av

norsk vil dermed være en person som er født og oppvokst utenfor Norge, men som har lært norsk som det første, eller ett av de første, språkene i barndommen, vanligvis fordi foreldrene (eller besteforeldre, oldeforeldre osv.) er født i Norge. Personer med norske aner som lærer seg norsk i voksen alder, ved å gå på kurs el.l., regnes ikke som arvespråkstalere i vår sammenheng (se også Polinsky, 2018, kap. 1). Personer som har utvandret fra Norge som voksne, regnes heller ikke som arvespråkstalere i vår sammenheng, selv om de har bodd utenlands i mange år; dette fordi den “naturalistiske” tilegnelsen, og også oppvekst, skolegang osv., skjedde i en kontekst hvor språket *ikke* var et arvespråk, men et majoritetsspråk (se videre diskusjon i avsnitt 4.2).

Et par presiseringer er på sin plass før vi går videre. Den første gjelder det språkstrukturelle perspektivet, altså det at vi, som nevnt, primært ønsker å beskrive Latin-Amerika-norsk som system. Dette innebærer *ikke* at vi forventer å finne kun ett system, og heller ikke at vi tror at det vil være en enkel sak å karakterisere dette eller disse systemene. Tidligere studier av arvespråk har vist betydelig variasjon både interindividuellt (mellom talere) og intraindividuellt (i språket hos samme taler) (f. eks. Montrul, 2016; Polinsky, 2018 og referanser der). Imidlertid er ikke dette spesielt for arvespråk – alle naturlige språk har noe variasjon, både inter- og intraindividuell. I arvespråk kan det være andre, og kanskje flere, faktorer som skaper variasjon (for eksempel påvirkning fra majoritetsspråket og redusert/annerledes input og bruk),³ men utgangspunktet er uansett at arvespråk er språk med fullstendige grammatikker som kan beskrives og undersøkes med samme analyseverktøy som andre naturlige språk (Polinsky, 2018, s. 28, 350). At oppgaven kan være utfordrende, og at det kan være mer variasjon å gjøre rede for enn i hjemlandsvarietet, endrer ikke dette.

Det andre poenget vi vil understreke, er delvis beslektet. Når vi beskriver norsk som arvespråk, bruker vi ofte norsk i Norge (hjemlandsnorsk) som sammenlikningsgrunnlag, implisitt eller eksplisitt, og diskusjonen vil ofte trekke fram punkter hvor arvespråket er annerledes.⁴ Dette innebærer *ikke* at vi

3. Se for eksempel Polinsky (2018, s. 17ff) om vanlige «utfall» i arvespråksgrammatikker.

4. Hva som er det mest relevante sammenlikningsgrunnlaget, eller *baseline*, når man studerer et arvespråk, er et viktig spørsmål (se f. eks. Polinsky, 2018 og Montrul, 2016). Svaret avhenger til en viss grad av hvilke forskningsspørsmål man stiller, men om man vil kartlegge utviklinger som er spesifikke for arvespråket, er det generelt viktig å sammenlikne med varietet(er) som ikke har status som arvespråk, men som ellers er så like som mulig arvespråket med hensyn til for eksempel geografisk og sosial variasjon (se Aalberse et al., 2019, s. 112ff). I og med at arvespråk tilegnes i barndommen uten formell instruksjon, er det ofte interessant å sammenlikne med talespråket som ble brukt i oppvekstmiljøet, og eventuelt andre inputkilder. Det er viktig å ta hensyn til eventuelle endringer som kan

regner arvespråket som mangelfullt eller mindreverdig eller at vi er ute etter å påpeke “feil” hos talerne. Tvert imot – om vi finner forskjeller mellom arvespråket og hjemlandsvarietetten, er dette svært verdifullt, fordi det kan gi oss nye innsikter blant annet om hvilke domener som er mest sårbare (eller mest robuste) i et språk som blir lite brukt. Dette har i sin tur relevans for helt grunnleggende spørsmål i språkvitenskapen (se f. eks. Benmamoun et al., 2013; Lohndal et al., 2019).

3. Norske arvespråkstalere og språkmiljøer i Latin-Amerika

3.1. Norsk utvandring til Latin-Amerika

Ifølge offisiell statistikk var det over 860 000 mennesker som emigrerte fra Norge mellom 1836 og 1936 (SSB, u.å.a). Dette var en svært stor andel av Norges befolkning – kun Irland hadde høyere emigrasjon sett i forhold til folketallet (f. eks. Sæther, 2015a, s. 8). De aller fleste emigrantene dro til USA og Canada, men noen reiste altså til Latin-Amerika, enkelte på 1800-tallet, men de fleste senere, og særlig mange på 1920-tallet (Sæther, 2015b, s. 54). Tidspunktet for økningen i emigrasjon til Latin-Amerika sammenfaller med at det kom nye og strengere reguleringer for innvandring til USA, samtidig som det var økende arbeidsledighet i Norge (Sæther, 2015a, s. 10).

Utvandringen til Latin-Amerika er vanskelig å tallfeste; en av grunnene til dette er at mange reiste på handelsskip som hadde lov til å ta med opp til 20 passasjerer uten at dette ble registrert i emigrantprotokoller (Pedersen, 2010, s. 38). I tillegg var det mange sjøfolk som mønstret av illegalt i latinamerikanske havner (Sæther, 2015a, s. 10); disse vil heller ikke fanges opp i offisiell statistikk. En annen kompliserende faktor er at mange av de som reiste ut, ikke ble værende i Latin-Amerika – utvandringen hit har vært preget av at mange returnerte etter kortere eller lengre tid (Sæther 2015a, se også f. eks. Alvstad, 2015).

Sæther (2015b, s. 17) anslår, som nevnt innledningsvis, at tallet på emigranter fra Norge til Latin-Amerika kan ha vært opp mot 10 000 mennesker i perioden 1820–1940. Av de latinamerikanske landene er det særlig Argentina

ha skjedd med språket i hjemlandet etter at utvandringen fant sted, spesielt om man vil undersøke arvespråk som har blitt videreført over flere generasjoner. Dette er en svært aktuell problemstilling for Nord-Amerika-norsk (se for eksempel Kinn, 2021; Kinn & Larsson, 2022), og i noen grad også for Latin-Amerika-norsk, selv om migrasjonshistorien her er yngre (se videre i del 3).

som utmerker seg som reisemål, og som et sted hvor utvandringen i noen grad har satt varige spor. Utvandringen skjedde altså særlig på 1920-tallet. I tillegg til dette kommer migrasjon etter 1940. I etterkrigstiden tok Argentina imot et stort antall innvandrere fra Europa; landet hadde en sterkere økonomi enn mange europeiske land og åpnet grensene for kvalifisert arbeidskraft (f. eks. Furuseth, 2013, s. 164–171). Fra Norge kom det anslagsvis 350–400 personer som hadde hatt tilknytning til okkupasjonsmakten under 2. verdenskrig (Furuseth, 2011, s. 22). Men ikke all innvandring til Argentina etter krigen handlet om dette – Argentina var for eksempel et av landene i verden som tok imot flest jødiske immigranter mellom 1930 og 1947 (Fløgstad, 1999, s. 267).

Generelt var det mange norske innvandrere som forlot Argentina etter kortere eller lengre opphold på grunn av dårligere økonomiske tider på 1950-tallet og 1960-tallet (Fløgstad, 1999, s. 261), samtidig som det naturligvis også har fortsatt å skje spredt migrasjon både til Argentina og andre latinamerikanske land fram mot i dag. Denne nyere migrasjonen er også vanskelig tallfeste – ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB, u.å.b) var det over 19 000 mennesker som flyttet fra Norge til et land i Sentral- eller Sør-Amerika i perioden 1967–2021, men dette inkluderer alle som har meldt flytting, også de som kun har blitt værende i kort tid. Uansett er det tydelig at utvandringen til Latin-Amerika har vært svært liten sammenlignet med Nord-Amerika.

3.2 Norske (og skandinaviske) miljøer og institusjoner

I tillegg til den store kvantitative forskjellen er det også kvalitative forskjeller mellom utvandringen til Nord-Amerika og Latin-Amerika. Mye av utvandringen til Nord-Amerika på 1800- og tidlig på 1900-tallet var kjedemigrasjon, hvor hele familier reiste sammen, ofte fra de samme områdene i Norge, og bosatte seg sammen i norske samfunn (f. eks. Lovoll, 1984; Johannessen, 2018 med videre referanser). I flere av disse samfunnene, særlig på landsbygda i Midtvesten i USA, fikk det norske språket en sterk posisjon; enkelte av Einar Haugens informanter forteller anekdoter om at også folk med tysk bakgrunn snakket norsk i disse områdene (Haugen, 1953, s. 505ff, 542ff). Det norske språket ble opprettholdt over flere generasjoner (Hjelde, 2012; Eide & Hjelde, 2023), og i CANS finnes det i dag opptak av norske arvespråkstalere i tredje, fjerde eller til og med femte generasjon. Dette var annerledes i Latin-Amerika, hvor innvandrerne var færre og også mer spredt. Det var i stor grad yngre menn som reiste, heller enn hele familier, selv om en del av dem etter hvert tok med seg partnere eller slektninger, og migrasjonen var – med noen unntak – mer

urban (Sæther, 2015a, s. 4, 7).⁵ Det fantes aldri omfattende norske bosetninger og språksamfunn av den typen som fantes i USA (til tross for enkelte forsøk, se Sæther, 2015b, s. 53ff); norske innvandrere i Latin-Amerika ble relativt raskt assimilert inn i storsamfunnet på en slik måte at språket stort sett ikke ble ført videre i mer enn to generasjoner (se videre om våre informanter i del 4). Når det gjelder yrkesbakgrunn, er de norske utvandrerne til Latin-Amerika mangfoldige, men noen av gruppene som var godt representerte i perioden fram til 1940, særlig i Argentina, er ingeniører, forretningsfolk og folk med tilknytning til skipsfart og hvalfangst (Sæther, 2015b, s. 34ff). I den senere perioden er det enda vanskeligere å gi noen generelle mønstre, men vi har erfart at en del har reist i forbindelse med misjonsarbeid, og at det er en del ingeniører også i denne gruppa.

Selv om det ikke har eksistert større, norske bosetninger i Latin-Amerika, har det vært miljøer, arenaer og institusjoner, særlig i Argentina, som har samlet mennesker med norsk bakgrunn helt fram til i dag. Fastboende norske emigranter dannet *Det Norske La Plata Samfund* i Buenos Aires allerede i 1896, og foreningen konsoliderte sin rolle som samlingspunkt og representant for nordmenn og deres etterkommere i Argentina utover på 1900-tallet (Pedersen, 2010, s. 86ff). Foreningen var i utgangspunktet først og fremst en herreklubb, men noen av våre informanter forteller at kvinnene i miljøet også pleide å møtes til “dame-te”. En annen møteplass i Buenos Aires var Den norske sjømannskirken, som samlet både fastboende norske innvandrere med familie, sjøfolk og andre som var på kortvarige besøk. Kirkens bygg ble imidlertid solgt i 1978 i forbindelse med at det skulle bygges en ny motorvei, og driften av en egen, norsk kirke ble ikke fortsatt etter dette (Sjømannskirken, u.å.). Mange av de fastboende gikk da over til å bruke den svenske kirken, som nå har det offisielle spanske navnet *Iglesia Nórdica de Buenos Aires* ‘Den nordiske kirken i Buenos Aires,’ og som iblant får besøk av en norsktalende sjømannsprest. Dette illustrerer en side som går igjen ved en del av samlingspunktene som norske arvespråkstalere i Latin-Amerika har hatt: De er fellesskandinaviske (eller svenske/danske) snarere enn spesifikt norske. Et annet eksempel på en slik fellesskandinaviske møteplass er *Club Remeros Escandinavos* ‘Den skandinaviske roklubben’ som ble stiftet i 1912 (Pedersen, 2010, s. 86). Denne foreningen, som holdt til ved elvedeltaet i Tigre utenfor bygrensene til Buenos Aires, var både en sportsklubb og en sosial møteplass egnet for utflukter i

5. Her skiller den norske migrasjonen til Latin-Amerika seg fra den danske, i hvert fall om man ser på Argentina – danske innvandrere slo seg i større grad ned på landet i Argentina og drev jordbruk (Heegård Petersen & Albris, 2018).

helgene. Vi har også enkelte informanter i Argentina og Chile som forteller at de har gått på dansk eller norsk-svensk skole – nordmenn alene har ikke vært mange nok til å kunne starte og opprettholde slike institusjoner, men de har da funnet sammen med andre skandinaver.

Flere tegn på sterke fellesskandinaviske bånd finner vi i byen Oberá i Misiones-provinsen nordøst i Argentina, som har hatt en sterk tilstedeværelse av særlig svensker, ved siden av immigranter fra mange andre deler av verden. Svensker som utvandret til Argentina via Brasil på slutten av 1800- og begynnelsen av 1900-tallet, spilte en viktig rolle i grunnleggingen av Oberá (se Flodell, 2012 med videre referanser), og man kan fortsatt se tydelige spor etter dette: Blant annet har byen en luthersk kirke som kalles *La Iglesia Sueca* ‘Den svenske kirken’, hvor det var svensk prest og liturgi fram til 1970-tallet, en svensk kirkegård (*Cementerio Sueco*), sportshallen Svea og bydelsnavn som Villa Fredriksson og Villa Stenberg. Det var imidlertid også en del andre skandinaver som bosatte seg her og som inngikk i samme miljø som svenskene – blant dem noen nordmenn som slo seg ned for å dyrke jorda på 1920-tallet. Blant våre norsktalende informanter har vi to personer som er etterkommere etter disse, som vokste opp i Oberá. Én av dem har ektefelle av dansk herkomst, og han omgås ofte med folk med svensk bakgrunn. Selv om miljøet har vært svenskdominert, kan man også se på det som fellesskandinavisk. I de yngre generasjonene (som ikke lenger snakker de skandinaviske arvespråkene) har det vokst fram en bevissthet om *nordisk* kulturell arv – på den årlige immigrantfestivalen i Oberá har de nordiske landene (inkludert Finland og Island) ett felles hus og opptrer som én *nacion*, eller immigrantgruppe, blant de 16 som tradisjonelt deltar (Flodell, 2012, s. 179).

Det sterke innslaget av fellesskandinaviske bånd skiller norske arvespråkstalere i Latin-Amerika fra Nord-Amerika, i hvert fall i de “norske” kjerneområdene i Midtvesten – her var institusjoner og organisasjoner oftest mer entydig norske (for eksempel *Sons of Norway*); i noen tilfeller også mer lokale (*bygdelag* fra forskjellige områder i Norge, Lovoll, 1984, s. 282).

3.3 Bruk av norsk og språklige repertoarer

De norske utvandrerne til Nord-Amerika kom fra ulike deler av Norge (se Lovoll, 1984), men det norske arvespråket som er dokumentert i dagens Nord-Amerika, er særlig preget av dialektene fra dalstrøkene på Østlandet, som Gudbrandsdalen og Hallingdal (se Hjelde, 2015; Johannessen & Laake, 2012, 2017; Lislegård, 2022). Hos arvespråkstalerne i Latin-Amerika er det også en god del variasjon når det gjelder hvor i landet utvandringen skjedde fra – både Nord-

Norge, Østlandet, Sørlandet og Vestlandet er representert blant våre talere. I noen grad kan vi høre dialekttrekk fra disse områdene hos informantene som har røtter her. De fleste informantene våre snakker likevel en norsk som minner mest om østnorsk, med et mer urbant preg enn hva vi har hørt i Nord-Amerika. Dette henger trolig delvis sammen med at mye av emigrasjonen til Latin-Amerika, som tidligere nevnt, var urban – fra byer i Norge til byer i Latin-Amerika. Samtidig kunne man hos noen av informantene forvente at flere lokale trekk fra foreldrenes hjemsteder skulle skinne gjennom – vi har inntrykk av at det i en del tilfeller har skjedd en form for standardisering i foreldregenerasjonen, som var førstegenerasjonsinnvandrere fra Norge. Språkholdninger, både de holdningene som var vanlige i Norge på tidspunktet for utvandring, og holdninger til dialektal variasjon i Latin-Amerika, spiller potensielt en viktig rolle her. Dette er et tema som vi har kommet inn på i flere av intervjuene våre. En av våre eldre talere i Argentina forteller for eksempel at faren, som hadde vokst opp på Sunnmøre, ikke snakket den lokale dialekten hjemmefra og ikke likte å høre den. Faren snakket, ifølge informanten, på samme måte som moren, som kom fra Oslo; besteforeldrene snakket den lokale dialekten fra Sunnmøre, men altså ikke faren, som informanten i denne forbindelsen karakteriserer som en “bymann”. Beskrivelser som dette danner et interessant utgangspunkt for videre forskning.

De fleste informantene i Latin-Amerika har til felles at de bruker norsk svært lite. De eldre talerne forteller gjerne at de pleide å snakke norsk hjemme med foreldrene, og eventuelt med foreldrenes norske venner, men ikke med søsken eller jevnaldrende. Et par av dem opplyser likevel at de aktivt går inn for å snakke norsk sammen i telefonen hver uke, flere har kontakt med familie i Norge, og de fleste av de yngre informantene (se del 4) har hatt lengre opphold i Norge, for eksempel et år på folkehøyskole eller lignende.

Når det gjelder språklige repertoarer, er det et gjennomgående trekk at de aller fleste talerne i Latin-Amerika er flerspråklige i den forstand at de snakker mer enn to språk. I tillegg til norsk og spansk rapporterer de fleste av dem at de kan engelsk på varierende nivå (i Buenos Aires-området forteller flere at de har gått på tospråklige skoler med engelsk og spansk); noen har også kunnskaper i tysk, italiensk eller andre språk. I Nord-Amerika er talerne derimot for det meste tospråklige (engelsk-norsk). Gjennom feltarbeidene våre har vi merket oss noen ytterligere forskjeller som også handler om språklige repertoarer: For det første opplever vi at de fleste talerne i Latin-Amerika har relativt lett for å forstå ulike norske dialekter. Både østnorsk, vestnorsk og trøndersk har vært representert blant prosjektmedarbeiderne, og selv om særlig vestlendingene har måttet tilpasse seg en del, har vi generelt akkomodert mindre enn under feltarbeid i

Nord-Amerika (se også Johannessen & Laake, 2012). Delvis beslektet med dette er det at mange av talerne også kan forstå andre skandinaviske språk. Dette kan sees som en konsekvens av at språkmiljøene i større grad enn i Nord-Amerika har vært interskandinaviske, som beskrevet ovenfor. Til slutt noterer vi at talerne i Latin-Amerika i betydelig større grad enn i Nord-Amerika kan *lese* norsk – flere forteller at de hadde tilgang til ukeblader fra Norge, og at de lærte å lese norsk gjennom Donald Duck. Her skiller de seg igjen fra dagens arvespråkstalere av i Nord-Amerika, som i liten grad kan lese norsk, selv om dette var vanlig i tidligere generasjoner, da det blant annet fantes et stort antall norsk-språklige aviser i USA (Eide & Hjelde, 2023). I Latin-Amerika har det så vidt vi vet ikke vært noen egen, norskspråklig presse med hyppige utgivelser – derimot har talerne jevnt over hatt mer kontakt med Norge, både gjennom reiser og gjennom skriftlige medier.

4 Rekruttering av informanter, datainnsamling og metoder

4.1 Rekruttering

De norske arvespråkstalerne i Latin-Amerika er mye færre enn i Nord-Amerika og er ikke bosatt sammen i norske enklaver eller kolonier – dette gir et utfordrende utgangspunkt for rekruttering av deltakere. Vi begynte med å snakke med forskere som har studert norsk utvandring til Latin-Amerika fra et historisk perspektiv.⁶ På denne måten fikk vi kontakt med viktige nøkkelpersoner, særlig i det norsk-argentinske miljøet, som kunne hjelpe oss å nå fram til potensielle deltakere.⁷ Disse spredte i sin tur ordet videre, slik at vi fikk en snøballeffekt i den norsk-argentinske diasporaen (*snowball sampling*, f. eks. Lanza, 2008). Parallelt med dette laget vi en rekrutteringsvideo som vi spredte i sosiale medier, spesielt i Facebook-grupper for folk med skandinavisk bakgrunn i Latin-Amerika. I videoen presenterte vi prosjektet på norsk, med spanske undertekster, med en oppfordring til publikum om å ta kontakt dersom de kunne forstå hva som ble sagt. Videoen hadde en dobbel funksjon: for det første å gjøre prosjektet kjent i miljøer hvor vi forventet å finne deltakere, for det andre å kommunisere tydelige kriterier for deltakelse, spesielt med tanke på nivået for beherskelse av norsk (jf. definisjonen av arvespråkstalere i del 2, “some command of the

6. En stor takk til Steinar A. Sæther og Anne Kristin Furusetth for hjelp i denne fasen.

7. Hjertelig takk til Edvard Windigland-Eliassen og Anne Cathrine Tandberg for uvurderlig hjelp her. Vi takker også den norske ambassaden i Buenos Aires for å ha spredt informasjon om prosjektet.

heritage language”). Hva det vil si å beherske et språk er subjektivt, og det er ikke uvanlig at arvespråkstalere kjenner seg usikre på egne språkkunnskaper (f. eks. Polinsky, 2018, s. 96). Ved å definere at det var tilstrekkelig å kunne forstå norsken i videoen, unngikk vi at potensielle deltakere måtte gjøre hele denne vurderingen selv uten noen objektive holdepunkter.

Videoen og kontakten med nøkkelpersoner ga til sammen et godt resultat. Videoen hjalp oss å nå mennesker som vi ikke hadde kjennskap til på forhånd, mens de kjente nøkkelpersonene med stor velvilje hjalp oss å komme i kontakt med sin familie og omgangskrets. De to metodene støttet også opp om hverandre: Ved hjelp av videoen kunne nøkkelpersonene spre presis og utfyllende informasjon om prosjektet i sine nettverk.

4.2 Informanter

Vi har gjort opptak med 24 personer som vi regner som norske arvespråkstalere; alle disse talerne har vokst opp hovedsakelig i Latin-Amerika, har lært norsk i familien i barndommen og hadde bosted i Latin-Amerika under innsamlingsperioden. De fleste av talerne bor i Argentina (17 personer), men vi har også deltakere i Ecuador (5 personer) og Chile (2 personer). En oversikt over deltakere i Argentina og i andre land er gitt i Tabell 1 og 2 på neste side; deltakerne har fått koder i samme format som talerne av Nord-Amerika-norsk i CANS.⁸

Et forhold som gjør definisjonen av arvespråkstalere i Latin-Amerika noe mer komplisert enn hva vi er vant til fra Nord-Amerika, er geografisk mobilitet: I Latin-Amerika ser vi, som nevnt, at talerne og deres familier i større grad har reist eller flyttet mellom Norge og Latin-Amerika, evt. også andre steder.⁹ På grunn av dette har vi blant annet måttet ta stilling til hvordan vi skal kategorisere talere som er født i Norge, men som har flyttet til Latin-Amerika som barn. Vi

8. Stedsnavn og landkode angir bosted, så kommer et individuelt nummer (01, 02 osv.), og til slutt en kombinasjon av bokstaverne *u/g* og *m/k*, som angir aldersgruppe og kjønn (*u* = under 50, *g* = 50 eller eldre; *m* = mann, *k* = kvinne).

9. Mobiliteten blant norske arvespråkstalere i Latin-Amerika har gitt oss muligheten til å komme i kontakt med en gruppe som hittil har vært lite studert, både i norsk kontekst og innen arvespråksfeltet mer generelt, nemlig såkalte *tilbakevandrere* (*returnees*) (Flores & Snape, 2021). Dette er mennesker som har vokst opp med et arvespråk (i vårt tilfelle norsk), men som i voksen alder har flyttet til foreldrenes hjemland, hvor dette språket er majoritetsspråk. Vi ser fram til å arbeide videre med denne tematikken.

Tabell 1: Informanter i Argentina

Informantkode	Alders- gruppe	Født i tiår	Kjønn
adrogue_AR_01gm	eldre	1950-t	m
bariloche_AR_01um	yngre	1990-t	m
buenos_aires_AR_01gk	eldre	1940-t	k
buenos_aires_AR_02gm	eldre	1940-t	m
cafayate_AR_01gm	eldre	1950-t	m
del_visio_AR_01gk	eldre	1950-t	k
la_plata_AR_01gk	eldre	1940-t	k
las_lajitas_AR_01gm	eldre	1940-t	m
manso_AR_01um	yngre	1990-t	m
martinez_AR_01gk	eldre	1930-t	k
martinez_AR_02gk	eldre	1940-t	k
obera_AR_01gm	eldre	1930-t	m
san_juan_AR_01gk	eldre	1940-t	k
tigre_AR_01uk	yngre	1980-t	k
vicente_lopez_AR_01gk	eldre	1940-t	k
vicente_lopez_AR_02gk	eldre	1960-t	k
vicente_lopez_AR_03gk	eldre	1940-t	k

Tabell 2: Informanter i andre latinamerikanske land (Ecuador og Chile)

Informantkode	Alders- gruppe	Født i tiår	Kjønn
cuenca_EC_01uk	yngre	1990-t	k
cuenca_EC_02uk	yngre	1990-t	k
cuenca_EC_03uk	yngre	1990-t	k
cuenca_EC_04um	yngre	1990-t	m
santiago_CH_01uk	yngre	1970-t	k
santiago_CH_02gm	eldre	1970-t	m
quito_EC_01um	yngre	1980-t	m

har valgt å la definisjonen av arvespråkstalere inkludere talere som har utvandret fra Norge med familien til og med en alder rundt 5–6 år, før skolealder i Norge – dette betyr at enkelte av talerne vi har inkludert, i en viss forstand kan betegnes som første generasjonsinnvandrere eller emigranter. Men selv om disse talerne har bodd sine aller tidligste leveår i Norge, har de i ung alder gjennomgått et skifte i dominans fra L1 (norsk) til L2 (spansk), noe som er typisk for arvespråkstalere (Benmamoun et al., 2013, s. 133; Aalberse et al., 2019, s. 4). Videre har de, i og med at de har flyttet i så ung alder, hovedsakelig gjennomført skolegang og andre aktiviteter utenfor familien i et ikke-norsk språkmiljø, noe som innebærer en begrensning av domenene for språket. Også dette er karakteristisk for arvespråk (f. eks. Montrul, 2016, s. 34; Polinsky, 2018, s. 31).¹⁰

Med noen ganske få unntak er de norske arvespråkstalerne i vårt datamateriale andregenerasjonsinnvandrere (se også del 3), født og oppvokst i Latin-Amerika, med én eller to foreldre som utvandret fra Norge. En håndfull talere (ca. 5) er født i Norge eller et annet skandinavisk land, men flyttet til Latin-Amerika med familien i alderen 0–6 år. Vi har også to tredjegerasjons-talere, hvor det var besteforeldrene som utvandret, og i et par tilfeller er det snakk om én forelder som har utvandret fra Norge og én forelder som har vokst opp som norskspråklig i Argentina.

Når det gjelder alder, er spredningen stor, fra personer i 20-årene til 80-årene, men talerne fordeler seg i to relativt klare grupper: De fleste av talerne i Argentina (med unntak av 3 personer) er eldre (de fleste født på 1930–1950-tallet), mens talerne i de andre landene for det meste er yngre (født på 1970–1990-tallet). I tråd med tidligere praksis i CANS setter vi et binært aldersskille ved 50 år, hvor alder fra 50 og oppover på opptakstidspunktet regnes som “eldre”, og alt under 50 regnes som “yngre”.¹¹

10. Å regne personer som har emigrert som barn som arvespråkstalere, er ikke uvanlig i arvespråklitteraturen; Montrul & Polinsky (2021, s. 2) inkluderer personer som har utvandret helt fram til puberteten i sin definisjon. De påpeker samtidig at alder ved tidspunktet for utvandring har konsekvenser for tilegnelsen av arvespråket. En av grunnene til at vi har satt grensen rundt 5–6 år, er at vi ønsker data som er mest mulig sammenlignbare med det tilgjengelige materialet fra Nord-Amerika. I Nord-Amerika er riktignok de fleste talerne minst tredje generasjon, men mange av dem forteller at de brukte mest (eller utelukkende) norsk fram til skolestart, da engelsk fikk en mye større plass (f. eks. Larsson & Johannessen, 2015a).

11. I de tilgjengelige dataene fra Nord-Amerika i CANS er de aller fleste talerne eldre, og som nevnt oftest minst tredje generasjon, mens vi altså har en del yngre andregenerasjonsinnvandrere i våre data. Dette betyr naturligvis ikke at det ikke har skjedd nyere utvandring til USA – det handler mest om utvalgs kriterier. Forskningen på Nord-Amerika-

Arvespråkstalerne i Argentina skiller seg som nevnt fra talerne i de andre landene (Ecuador og Chile) ved at de stort sett er eldre. Utover det som kommer fram i tabellene, kan vi også nevne en annen forskjell mellom de to gruppene: Flertallet av talerne i Argentina har to foreldre som snakker norsk, eller én som snakker norsk og én som snakker et annet skandinavisk språk. I de andre landene har alle talerne kun én forelder med norsk bakgrunn.

4.3 Datainnsamling og metoder

I datainnsamlingen har vi valgt en blandet metodisk tilnærming (*mixed methods*) – vi har kombinert kvalitative etnografiske intervjuer og observasjoner (Blommaert & Jie, 2020) med mer målrettede språklige oppgaver. Observasjonene som presenteres i denne artikkelen, er stort sett basert på semi-strukturerte intervjuer. Intervjuene har foregått dels på Zoom og dels ved fysiske møter i Argentina; lengden på intervjuene varierer fra ca. 30 minutter til rundt 80 minutter (Zoom-intervjuene er jevnt over kortere enn de fysiske intervjuene). Intervjumetodikken ble designet for å skape en uformell, samtalende tone mellom forskere og deltakere, noe som legger til rette for spontan tale i en autentisk kommunikativ situasjon. De fysiske møtene vi hadde, var ofte hjemme hos deltakerne eller familiene deres, og vi tilbrakte tid med dem og i felles aktiviteter (ved å gå turer, besøke minnesmerker, eller ved middagsbordet).

Målet for intervjuene var todelt. Vi ville på den ene siden legge til rette for å gjøre opptak av mest mulig spontan, sammenhengende fri tale på norsk. Samtidig ville vi samle sosiolingvistisk informasjon om deltakernes bakgrunn, familie og migrasjonshistorie, flerspråklige repertoar og praksiser. Som utgangspunkt for intervjuene brukte vi en intervjuguide,¹² men vi la vekt på flyt i intervjusituasjonen, blant annet ved å følge opp temaer som deltakerne var interesserte i og ved å selv komme med noen bidrag i samtalen der det var naturlig. På denne måten tilnærmet vi oss intervjuet og deltakernes muntlige produksjon som et produkt av samhandling mellom deltakerne og forskerne (Talmy, 2011).

Hensikten med de mer målrettede språkoppgavene var å få innblikk i bestemte sider av grammatikken hos talerne av Latin-Amerika-norsk. Alle oppgavene var produksjonsoppgaver; blant annet gjennomførte vi en bildebasert

norsk har hovedsakelig konsentrert seg om talere med røtter tilbake til masseutvandringen, men for Latin-Amerika ville vi risikert å få svært få informanter med en så restriktiv tilnærming.

12. Intervjuguiden var en videreutvikling av intervjuguiden fra tidligere feltarbeider i Nord-Amerika i regi av Janne Bondi Johannessen.

elisiteringsoppgave om nominalfraser (videreutviklet fra van Baal, 2020, som i sin tur tok utgangspunkt i Rodina & Westergaard, 2015a), en gjenfortellingsoppgave som blant annet siktet seg inn på visse topikaliseringsmønstre (se Melvær, 2023) og en oppgave om leddsetninger.

I tillegg til intervjuer og oppgaver på norsk har vi hatt samtaler med alle talerne på spansk, som altså er deres dominante språk. Disse opptakene kan blant annet brukes til å sammenlikne talehastighet på arvespråket og det dominante språket, og potensielt også i framtidige studier av det dominante språket i en arvespråkskontekst.¹³ De spanskspråklige samtalene har også vært en mulighet til å dobbeltsjekke og supplere sosiolingvistisk bakgrunnsinformasjon. Både i norskspråklige og spanskspråklige aktiviteter har vi brukt forskernes ulike flerspråklige kompetanser og bakgrunn strategisk for å aktivere ulike enspråklige moduser hos deltakerne (Grosjean, 2013) – de spanskspråklige delene har blitt ledet av forskere med morsmåls- eller høy L2-kompetanse i spansk, mens forskere med mindre spansk kunnskaper og norsk bakgrunn generelt har vært mer framtreddende i de norskspråklige delene.

Med et utvalg på 24 talere er datagrunnlaget vårt naturligvis lite. For den eldre gruppen i Argentina, som er den største i vårt datasett, finnes det så vidt vi vet ikke mange flere norske arvespråkstalere enn dem vi har vært i kontakt med. Å samle inn data i en slik situasjon, og å tolke resultatene, byr på mange utfordringer (se f. eks. D'Alessandro et al., 2021). Å kombinere ulike metodiske tilnærminger bidrar imidlertid til å gi et mer helhetlig bilde av Latin-Amerikanorsk, også når antallet informanter er lite. Deler av datamaterialet kommer også til å bli gjort tilgjengelig og søkbart CANS, noe som også gjør det lettere å utnytte dataene til fulle.

5 Observasjoner

I denne delen presenterer vi noen foreløpige observasjoner av trekk ved Latin-Amerikanorsk. I 5.1 beskriver vi bruk av lånord og leksikalske innovasjoner; i 5.2 diskuterer vi grammatikk (morfologi og syntaks). For grammatikken har vi valgt ut noen sentrale områder som er karakteriserende for norsk (genus, V2-

13. Talehastighet kan være et mål på hvor flytende man snakker et språk (*proficiency*) (se f. eks. Heegård Petersen et al., 2018), men det er en fordel å kunne kontrollere for individuelle forskjeller i talehastighet som har uavhengige forklaringer. Det kan for eksempel være slik at en deltaker som snakker sakte på norsk, også snakker sakte på spansk. Da er ikke talehastighet nødvendigvis noen god målestokk for hvor flytende taleren er på arvespråket.

regelen og leddstilling i leddsetninger) og som tidligere har vært beskrevet i Nord-Amerika-norsk.

5.1 Lånord og leksikalske innovasjoner

Vårt hovedinntrykk er at Latin-Amerika-norsk har relativt få lånord som brukes systematisk av flere talere. Dette skiller Latin-Amerika-norsk fra Nord-Amerika-norsk, hvor ordforrådet inneholder mange lån fra engelsk – også lån som ser ut til å ha en klar ekvivalent i norsk, som *råd* for ‘vei’ og *leik* for ‘innsjø’ (Haugen, 1953; Hjelde, 1992). Hovedinntrykket vårt faller sammen med funnene til Heegård Petersen et al. (2020) fra argentinadansk (dvs. dansk som arvespråk i Argentina) – Heegård Petersen et al. finner at talere av argentinadansk oppviser mer begrenset leksikalsk innflytelse fra majoritetsspråket (spansk) enn danske arvespråktalere i USA (med engelsk som majoritetsspråk). Flodell (1986, s. 121) antyder, om enn forsiktig, det samme for svensk i Misiones sammenliknet med svensk i USA (representert ved Haselmo, 1974).

Dette betyr ikke at ordforrådet i Latin-Amerika-norsk er helt uten tverrspråklig påvirkning. I noen tilfeller ser vi at talerne benytter seg av ikke-norske leksikalske ressurser på en måte som kan karakteriseres som *nonce borrowing* (Poplack et al., 1988), eller sporadiske lån. Disse ordene forekommer i kontekster hvor språkformen ellers er norsk; ordene er strukturelt integrerte og ikke nødvendigvis omgitt av pauser, nølelyder eller liknende, men de brukes likevel på en måte som framstår som *ad hoc*, ikke som en etablert del av ordforrådet, og de brukes i liten grad systematisk av flere talere. Noen eksempler fra Latin-Amerika-norsk med spansk leksikalsk materiale er gitt i (1):

- (1) a. det er veldig **importante** (buenos_aires_AR_02gm)
- b. og denne **amigo** sa... (martinez_AR_01gk)
- c. jeg hadde lyst på et år som var sånn # **intercambio** (cuenca_EC_03uk)

Det er verdt å legge merke til at sporadiske lån i Latin-Amerika-norsk ikke bare har majoritetsspråket spansk som kildepråk. Her skiller Latin-Amerika-norsk seg fra Nord-Amerika-norsk, hvor vi ikke kjenner til andre kilder for lånord enn majoritetsspråket engelsk. Noen eksempler hvor kildepråket er et annet enn spansk, er gitt i (2):

- (2) a. og med en **motorhome** du kan sove (buenos_aires_AR_02gm)
- b. det var en annen **world** til meg (cuenca_EC_04um)

- c. jeg hadde et snekkeri og seksten **snickare** (obera_AR_01gm)
- d. så han er **idrottslærer** (santiago_CH_01uk)
- e. og så **langsam** var vi med den svenske kirken (martinez_AR_01gm)

I (2a–b) brukes leksikalsk materiale fra engelsk. I begge tilfeller er det snakk om substantiver (*motorhome* i (2a) og *world* i (2b)), og i begge tilfeller brukes de sammen med den norske ubestemte artikkelen *en*. I (2c–d) inngår materiale fra svensk; et substantiv (*snickare*, hjemlandsnorsk ‘snekkere’) i (2c), og forleddet i et sammensatt substantiv i (2d) (*idrott-* istedenfor det hjemlandsnorske *idrett-*). I (2e) bruker taleren formen *langsam*, som vi ut fra form, kontekst og andre eksempler fra samme taler, tolker som tysk. Variasjonen som illustreres i (2) gjenspeiler den flerspråklige kompetansen som er karakteristisk for mange av de norske arvespråkstalerne i Latin-Amerika og den flerspråklige virkeligheten de er en del av (se del 3).¹⁴

Når vi ser bort fra sporadiske lån som beskrevet ovenfor, faller de fleste eksempler på tverrspråklig påvirkning på ordforrådet i Latin-Amerika-norsk inn i tre kategorier: i) ord som ikke har noen klar parallell i norsk; ii) diskursmarkører, og iii) semantisk overføring, som ikke innebærer at norske ord byttes ut, men at de heller får en betydningsendring som kan knyttes til innflytelse fra et annet språk. I resten av dette avsnittet skal vi gå litt mer inn på hver av disse kategoriene.

Lånord som ikke har noen klar norsk parallell, er typisk knyttet til livet og kulturen i Latin-Amerika. Vi har særlig lagt merke til at slike ord brukes av talere i Argentina, og de brukes på en mer systematisk måte enn sporadiske lån, både på tvers av talere og individuelt. Noen åpenbare eksempler er navn på planter, mat eller drikke, for eksempel *yerba mate* og *mate* (navnet på en plante og en drikk som brygges på bladene av denne planten). Ordet *asado* brukes ofte om et grillmåltid i hyggelig lag, og i Misiones brukes ordet *chacra* (for øvrig et lånord fra quechua, *Diccionario de la lengua española*) om et stykke dyrket jord, en liten gård eller en bygning man bor i på landet. Se (3):

14. En anonym fagfelle spør om man kan være sikker på at talerne vet at leksikalske innslag som i (2) har et annet kildepråk enn norsk, spesielt dersom de bor i områder hvor flere europeiske minoritetsspråk er til stede. For engelske leksikalske ressurser tror vi dette er ganske klart, siden talerne helst har lært engelsk i skolesammenheng. For svensk og dansk har vi hørt metakommentarer som indikerer bevissthet rundt blanding av språkene (se Kinn & Hjelde, 2023 om svensk og norsk i Misiones) – men vi har også hørt at noen talere som har vokst opp med tette interskandinaviske bånd, karakteriserer språket sitt som skandinavisk eller svorsk heller enn norsk. For tyske innslag kan situasjonen være noe uklar, men taleren som er sitert i (2e), har etter eget utsagn lært noe tysk.

- (3) a. jeg er født på **chacraen**, det heter **chacra** her (obera_AR_01gm)
 b. og der var det alltid en # en **asado** eller noe sånt (la_plata_AR_01gk)

Diskursmarkører fra spansk brukes også relativt systematisk av flere talere i Argentina. Vi ser at *sí* ‘ja’, *no* ‘nei/ikke sant’ og *bueno* ‘vel’ brukes i sammenhenger hvor samtalen ellers går på norsk (Flodell, 1986, s. 111, 1996, s. 229–230 gjør tilsvarende observasjoner for svensk i Misiones). Se eksemplene i (4) (diskursmarkøren *no* i (4d–f) brukes med stigende tone, som forventet i tilsvarende kontekster i spansk):

- (4) a. vi har fått besøk hit # **bueno** det er lenge siden men...
 (vicente_lopez_AR_03gk)
 b. **bueno** det har jo vært en større bedrift før (adrogue_AR_01gm)
 c. med mamma og pappa var det norsk # **sí** (obera_AR_01gm)
 d. det er tyve år siden eller litegranne mere # ja # **sí** ## **sí** i i eh begynte
 jo i nittiårene **no** nitti femognitti # var det mere # lettere med telefon
 (la_plata_AR_01gk)
 e. det er fra sekstitallet **no** (la_plata_AR_01gk)
 f. han likte hans arbeide **no** (buenos_aires_AR_02gm)

Det at spanske diskursmarkører tas i bruk, til tross for at talerne i Latin-Amerika generelt ser ut til å være konservative når det gjelder innlån fra majoritets-språket, kan sees i sammenheng med mer generelle tendenser som har vært observert ved språkkontakt: Når man sammenlikner ulike typer av språklig materiale, har diskursmarkører vist seg å være en av de mest “lånbare” kategoriene (se for eksempel Matras, 2020, s. 209 og referanser der). At det er akkurat disse lånordene vi finner i systematisk bruk hos arvespråkstalerne, er derfor ikke så overraskende.

Til slutt ser vi en del eksempler på semantisk overføring, hvor norske ord har fått en endret betydning, tilsynelatende under påvirkning fra spansk. Dette ser vi hos informanter både i Argentina og Latin-Amerika for øvrig. En del eksempler går igjen hos flere talere; noen av disse mønstrene er illustrert i (5):

- (5) a. og de skulle **gå** til Chile etterpå (vicente_lopez_AR_01gk)
 b. så **gikk** jeg til Norge ett år (cuenca_EC_04um)
 c. hun var veldig flink til å **koke** (buenos_aires_AR_01gk)
 d. det er meg som pleier å **koke** sånne spesielle ting (adrogue_AR_01gm)

- e. jeg **hadde** elleve da jeg kom inn i skolen og tolv da jeg kom ut
(la_plata_AR_01gk)
- f. ... jeg **hadde** tre år # når jeg **hadde** seks år # fór de til Norge
(san_juan_AR_01gk)
- g. vi hadde to større **brødre**, gutt og jente (adrogue_AR_01gm)
- h. ja, jeg har fem **sønner**, det er to gutter og tre jenter
(las_lajitas_AR_01gm)

I hjemlandsnorsk har verbet *gå* en grunnbetydning ‘gå til fots’ når det er snakk om bevegelse fra et sted til et annet. I (5a–b) brukes *gå* derimot som et mer generelt bevegelsesverb, på samme måte som spansk *ir*. I (5c–d) brukes verbet *koke*, som i hjemlandsnorsk betyr ‘å bringe væske, eller noe som er i væsken, til kokepunktet’ (*Bokmålsordboka*). Av konteksten er det tydelig at dette verbet i Latin-Amerika-norsk kan ha en mer generell betydning ‘å lage mat’, som spansk *cocinar*. I (5e–f) brukes verbet *ha* i forbindelse med alder (antall år man har levd), på samme måte som spansk *tener* ‘ha’; i hjemlandsnorsk brukes verbet *være* til å uttrykke dette. I (5g–h) brukes substantivene *brødre* og *sønner* til å referere til søsken og barn (sønner/døtre) av begge kjønn; i hjemlandsnorsk referer disse substantivene utelukkende til søsken og barn av hankjønn.

Mens eksemplene i (5) gjelder verb og substantiver, dvs. leksikalske ord i åpne ordklasser, observerer vi også at noen talere bruker visse funksjonsord, spesielt preposisjoner, på en måte som minner om spansk. Noen eksempeltyper som går igjen, er at *i* brukes der hjemlandsnorske talere typisk ville brukt *på*, og at *av* eller *fra* brukes i possessivkonstruksjoner der hjemlandsnorske talere ville brukt andre preposisjoner (ofte *til*). Dette er illustrert i (6):¹⁵

- (6) a. ... jeg har bodd **i** de forskjellige stedene hver gang jeg har vært der
(vicente_lopez_AR_03gk)
- b. nå må jeg lese alt **i** norsk (las_lajitas_AR_01gm)
- c. så kjøpte han en gård her i Chile og jobbet **i** gården (santiago_CH_01uk)
- d. vi har alltid vært med familien **av** pappa (cuenca_EC_03uk)
- e. familien **fra** min mor var svensk (san_juan_AR_01gk)

15. Siden preposisjonene gjerne har en relativt avbleket betydning i de relevante konstruksjonene, kan det kanskje diskuteres om dette egentlig er semantisk overføring eller ikke. I noen tilfeller kan man også diskutere om andre språk enn spansk spiller en rolle, eller om det er snakk om innovasjon uten forbilde i noe annet språk.

I (6a–c) bruker talerne preposisjonen *i*, mens det mest åpenbare valget i hjemlandsnorsk ville vært *på*; den tilsvarende betydningen i spansk kunne vært uttrykt med preposisjonen *en*, som kan bety både ‘i’ og ‘på’. I (6d–e) brukes *av* og *fra* i possessivkonstruksjoner der hjemlandsnorsk snarere ville hatt *til* (eller eventuelt en annen type possessivkonstruksjon). Den tilsvarende betydningen i spansk kunne vært uttrykt med preposisjonen *de*, som ellers overlapper mye med både *av* og *fra*.

5.2 Morfologi og syntaks

Vårt overordnede inntrykk er at mange av de mest fundamentale trekkene i grammatikken, og spesielt syntaksen, i Latin-Amerika-norsk er stabile. Vi har for eksempel ingen grunn til å tro at grunnleggende egenskaper som at objekter står etter verb (VO), eller at det finnes tempusbøying, er i endring. Dette er i tråd med tidligere forskning på stabile og sårbare domener i arvespråk (se f. eks. Polinsky, 2018 og Lohndal et al., 2019 med videre referanser). Det finnes likevel en god del variasjon, både mellom talere og innad hos enkelttalere, og vi ser enkelte innovative mønstre. I denne delen skal vi presentere foreløpige observasjoner fra tre områder av grammatikken: grammatisk kjønn (genus), verbplassering i helsetninger (nærmere bestemt V2-regelen) og verbplassering i leddsetninger (rekkefølgen mellom finitt verb og negasjon/andre setningsadverbialer).¹⁶

5.2.1 Grammatisk kjønn (genus)

En åpenbar forskjell mellom grammatikken til talerne i Latin-Amerika og mange norske talemål ser vi i antallet grammatiske kjønn (genus). Der de fleste norske talemål har tre grammatiske kjønn, hankjønn/maskulinum (M), hunkjønn/femininum (F) og intetkjønn/nøytrum (N), viser ingen av Latin-Amerika-talerne noen gjennomført og systematisk bruk av hunkjønn. Hunkjønn har smeltet sammen med hankjønn til et felleskjønn/genus commune (C), på samme måte som i konservativt bokmål og i nabospråkene standardsvensk og standarddansk, en prosess som også er observert i flere, særlig urbane, norske talemål (Conzett, Johansen & Sollid, 2011; Lødrup, 2011; Rodina & Westergaard, 2015b; Busterud et al., 2019; Busterud & Lohndal, 2022; van Baal et al., 2023).¹⁷ Et typisk mønster hos en taler med felleskjønn og intetkjønn er il-

16. Som nevnt innledningsvis er observasjonene for det meste hentet fra fri tale (semistrukturerte intervjuer), men avsnittet om genus (5.2.1) bygger også på data fra en bildebasert produksjonsoppgave om nominalfraser (se 4.3).

17. At utviklinger i arvespråk gjerne spiller kjente, diakrone endringsprosesser, har tidligere vært observert av blant andre Kupisch & Polinsky (2022).

lustrert i (7) med hankjønns-/felleskjønnskongruens for *opplevelse* (M eller C også i hjemlandsnorsk), det samme for *venninne* (F eller C i hjemlandsnorsk) og intetkjønnskongruens for *sted* (N også i hjemlandsnorsk):¹⁸

- (7) a. en sånn en opplevelse (vicente_lopez_AR_01g)
 b. en svensk venninne (vicente_lopez_AR_01gk)
 en.C svensk.M/F venninne (hjemlandsnorsk, felleskjønn)
 ei.F svensk.M/F venninne (hjemlandsnorsk, hunkjønn)
 c. et annet sted (vicente_lopez_AR_01gk)

Denne systematiske reduksjonen av antallet grammatiske kjønn har imidlertid i mye mindre grad påvirket den etterhengte bestemte artikkelen, som hos flere talere varierer mellom den tradisjonelt feminine endelsen *-a* og den tradisjonelt maskuline endelsen *-en* for ord som i trekjønnsdialekter er hunkjønnsord. Eksempel (8) viser en taler som bruker felleskjønnsartikkelen *en* for substantivet *hånd* (F/C), men som alternerer mellom formene *-a* og *-en* av den bestemte artikkelen for samme substantiv. Tendensen til at hunkjønnsformene blir bevarte i bøyingsendelser, mens hunkjønn ellers er redusert eller forsvunnet i kongruerende ord, følger den generelle utviklingen i flere norske talemål og gjenspeiler dermed variasjon som også finnes i hjemlandsnorsk (se f.eks. Lohndal & Westergaard, 2021 for diskusjon og videre referanser).

- (8) a. en hånd (cafayate_AR_01gm)
 en.C hånd (hjemlandsnorsk, felleskjønn)
 ei.F hånd (hjemlandsnorsk, hunkjønn)
 b. hånda (cafayate_AR_01gm)
 hånden.C (hjemlandsnorsk, felleskjønn)
 hånda.F (hjemlandsnorsk, hunkjønn)
 c. hånden (cafayate_AR_01gm)
 hånden.C (hjemlandsnorsk, felleskjønn)
 hånda.F (hjemlandsnorsk, hunkjønn)

18. I de følgende eksemplene tar vi med hjemlandsnorske varianter i kursiv der det er relevant for sammenlikning med formene i Latin-Amerika-norsk. Glossen *M./F* brukes for ord som ikke oppviser noe skille mellom hankjønn og hunkjønn i hjemlandsnorsk, for eksempel de fleste adjektiver. Det er omdiskutert om bestemthetssuffikset markerer genus eller bøyingsklasse (se for eksempel Svenonius, 2017 og Lohndal & Westergaard, 2021 med videre referanser). For tydelighetens skyld angir vi genusinformasjon på substantiver i bestemt form, men vi tar ikke stilling til det mer prinsipielle spørsmålet om genus og bøyingsklasse i denne artikkelen.

Når det gjelder intetkjønnsord, ser vi stor variasjon mellom ulike talere. Enkelte talere har et tilnærmet gjennomført tokjønnsystem (som i (7)), mens andre i stor grad bruker hankjønns-/felleskjønnsformer også for ord som i hjemlandsnorsk er intetkjønn. Disse talerne kan i liten grad sies å ha et gjennomført genus-system; et eksempel er gitt i (9) ((9a) og (9c) er intetkjønnsord i hjemlandsnorsk):

- (9) a. en rød hjerte (santiago_CH_01uk)
et.N rød.t.N hjerte (hjemlandsnorsk)
 b. en brun ku (santiago_CH_01uk)
en.C brun.M/F ku (hjemlandsnorsk, felleskjønn)
ei.F brun.M/F ku (hjemlandsnorsk, hunkjønn)
 c. en liten øre (santiago_CH_01uk)
et.N lite.N øre (hjemlandsnorsk)

I tillegg til at det er stor variasjon mellom talerne, observerer vi også mye intraindividuell variasjon. I noen tilfeller gjenspeiler dette variasjon som også finnes ellers i det norske språksamfunnet, for eksempel at hunkjønnsbøying er vanligere i suffikser og etterstilte possessiver, mens felleskjønnsformer ofte dominerer i selvstendige ord/foranstilt posisjon, illustrert i (10) (Faarlund et al., 1997, s. 152).

- (10) a. min mor (santiago_CH_01uk)
min.M mor (hjemlandsnorsk, felleskjønn)
mi.F mor (hjemlandsnorsk, hunkjønn)
 b. mora mi (santiago_CH_01uk)
moren.C min.C (hjemlandsnorsk, felleskjønn)
mora.F mi.F (hjemlandsnorsk, hunkjønn)

I andre tilfeller observerer vi variasjon mellom den genusformen som er forventet ut fra hjemlandsnorsk, og avvikende genusformer. I (11) alternerer samme taler mellom hankjønns- og intetkjønnskongruens ved substantivet *fjell* (N i hjemlandsnorsk).

- (11) a. et.N fjell (vicente_lopez_AR_02gk)
 b. en.M stor.M/F fjell (vicente_lopez_AR_02gk)
 c. det.N samme fjellet.N (vicente_lopez_AR_02gk)
 d. den.M/F store fjellet.N (vicente_lopez_AR_02gk)

Generelt synes mange av de observerte avvikene å gjelde *tilordning* av genus heller enn samsvarsbøying.¹⁹ Ved avvikende genustilordning er genuskongruensen i en nominalfrase gjennomført, men substantivet ser ut til å ha blitt tilordnet et annet genus enn det som er forventet ut fra hjemlandsnorsk. Dette er illustrert i (12), der substantivet *søskenbarn* får maskulin/felleskjønns-samsvarsbøying både med ubestemt artikkel og possessiv, ikke intetkjønnsbøying, som i hjemlandsnorsk.

(12) a. en søskenbarn	(cuenca_EC_04um)
<i>et.N søskenbarn</i>	<i>(hjemlandsnorsk)</i>
b. min andre søskenbarn	(cuenca_EC_04um)
<i>mitt.N andre søskenbarn</i>	<i>(hjemlandsnorsk)</i>

I andre tilfeller ser vi variasjon i genustilordningen for samme substantiv hos samme taler, som i (11) ovenfor. Når vi observerer avvik i genustilordning, er det i stor grad hankjønnsformer som blir overgeneraliserte til andre genus. Dette er i tråd med både litteratur om barns tilegnelse av grammatisk kjønn (Rodina & Westergaard, 2013; Busterud & Lohndal, 2022) og skandinaviske arvespråk på det amerikanske kontinentet (Johannessen & Larsson, 2015, Lohndal & Westergaard, 2016 og Rødvand, 2017 om norsk i Nord-Amerika; Kühl & Petersen, 2021 om argentinadansk og Flodell, 1986, s. 129 om svensk i Misiones). En interessant ulikhet er at, til forskjell fra hva vi ser hos Latin-Amerika-talerne, finner ikke andre norske arvespråksundersøkelser en systematisk reduksjon fra tre til to genus, men en generell overgeneralisering av maskuline former til både hunkjønn og intetkjønn. I det videre arbeidet med genus i Latin-Amerika-norsk vil vi forsøke å finne årsaker til denne forskjellen. Vi vil også fortsette å analysere den inter- og intraindividuelle variasjonen og undersøke hva den kan si oss om genuskategorien i språkkontaktscenarier og mer generelt.

19. Det er oftest ikke mulig ut fra én enkel observasjon å avgjøre om et avvik skyldes avvikende tilordning eller samsvarsbrudd. Repeterte eller systematiske avvikende former som i fraseparet i eksempel (12), hvor tilhørende ord har hankjønns-/felleskjønnsform i begge fraser, kan likevel være en indikasjon på at substantivet er tilordnet et annet grammatisk kjønn enn i hjemlandsnorsk. Denne problemstillingen vil være sentral i videre arbeid med temaet.

5.2.2 Verbplassering i helsetninger og V2-regelen

Når det gjelder syntaksen på setningsnivå, er V2-regelen, altså regelen om at det finite verbet må stå på andre plass i de fleste helsetninger, av åpenbar interesse. V2-regelen i hjemlandsnorsk er illustrert med noen eksempler i (13) (det finite verbet og det foregående leddet er uthevet):

- (13) a. **Svenskene sa** etterpå at dette var en bragd. (hjemlandsnorsk – V2)
 b. **Nå er** hun pensjonist. (hjemlandsnorsk – V2)
 c. **[Da vi var små,] hadde** vi hage hjemme. (hjemlandsnorsk – V2)
 d. **Dansk kan** jeg ikke forstå. (hjemlandsnorsk – V2)

Setningen i (13a) er subjektsinitial; her står subjektet i den innledende posisjonen (også kjent som forfeltet, eller, i generativ terminologi, Spes-CP), mens verbet står på plass nummer to, etterfulgt av et adverbial. I (13b–c) står et adverbial i den innledende posisjonen, etterfulgt av verbet på plass nummer to, og deretter subjektet. I (13d) står objektet på den innledende plassen, etterfulgt av verb og subjekt.

Noen talere av Latin-Amerika-norsk har iblant verbet på tredje plass (V3) der hjemlandsnorsk krever V2. Dette er ikke noe gjennomgående trekk – V3 ser ut til å variere med V2 hos de aller fleste. Vi har foreløpig ikke gjort noen kvantitative undersøkelser av V2-brudd i intervjudataene våre, men Melvær (2023) fant en andel på 11,7 prosent V2-brudd i en studie av ikke-subjektsinitiale setninger basert på en gjenfortellingsoppgave.²⁰

Noen eksempler på V2-brudd er gitt i (14) (disse eksemplene er fra intervjudata):

- (14) a. ...**svenskene etterpå sa** # hvordan har du gjort å kunne spise middag med biskopen (opera_AR_01gm – V3)
 b. ...**nå hun er** pensjonist også (buenos_aires_AR_02gm – V3)
 c. **[da vi var små] vi** hadde hage hjemme (vicente_lopez_AR_03gk – V3)
 d. ...**[når vi var en år der borte] han gikk** en kurs (cuenca_EC_02uk – V3)
 e. ...**dansk jeg kan** ikke forstå (cuenca_EC_04um – V3)

20. Dette tallet er et gjennomsnitt av resultatene fra 19 ulike talere, og bak prosentandelen skjuler det seg mye interindividuell variasjon. Se Melvær (2023) for videre diskusjon av metoden og resultatene.

Setningen i (14a) er subjektsinitial – her står subjektet i den innledende posisjonen, men før det finitte verbet står også et adverbial. Setningene i (14b–e) er ikke subjektsinitiale – i (14b–d) står et adverbial i den innledende posisjonen, direkte etterfulgt av subjektet før verbet. Setningen i (14e) innledes av objektet; deretter kommer subjektet, etterfulgt av verbet.

Observasjonene fra Latin-Amerika-norsk er sammenliknbare med funn fra andre skandinaviske arvespråk i Latin-Amerika (Flodell, 1986, s. 117–119, 1996, s. 231; Hartling, 2019). Sporadiske V2-brudd har blitt observert også i Nord-Amerika-norsk (se f. eks. Eide & Hjelde, 2018; Westergaard & Lohndal, 2019; Westergaard et al., 2023). Det er en viktig oppgave for videre forskning å analysere verbplasseringen i helsetninger i Latin-Amerika-norsk i dybden; ikke minst er det interessant å sammenlikne Latin-Amerika-norsk med Nord-Amerika-norsk. Tidligere forskning har argumentert for at tverrspråklig påvirkning fra engelsk spiller en rolle, om enn indirekte, for V2-brudd i Nord-Amerika-norsk. Westergaard & Lohndal (2019) og Westergaard et al. (2023) (W&L) foreslår at tverrspråklig påvirkning fra engelsk påvirker kontekstene for utvetydig V2-syntaks, det vil si kontekster hvor V2 lineært sett ikke sammenfaller med SVO, som er det vanligste ordstillingsmønsteret i engelsk, til tross for at engelsk ikke er et V2-språk. En viktig og utvetydig kontekst for V2-syntaks er ikke-subjektsinitiale setninger, og hjemlandsnorsk skiller seg fra engelsk ikke bare ved å være et V2-språk, men også ved å ha en høyere andel av ikke-subjektsinitiale setninger: Korpusstudier viser at andelen av ikke-subjektsinitiale setninger typisk er høyere i hjemlandsnorsk (ca. 30 prosent), enn i engelsk (under 10 prosent) (se W&L for referanser). W&L argumenterer for at når kontekstene for utvetydig V2-syntaks blir redusert, blir V2-regelen sårbar på grunn av manglende aktivering – “V2-muskelen” får ikke nok trening (Westergaard et al., 2023). Grunnen til at det er spesielt interessant å sammenlikne Nord-Amerika-norsk med Latin-Amerika-norsk, er at majoritetsspråket for talerne av Latin-Amerika-norsk, altså spansk, har mer fleksibilitet enn engelsk når det gjelder subjektplassering: Subjektsposisjonen i fortellende helsetninger i spansk kan karakteriseres som “relativt ‘fri’” – det er betydelig variasjon i om subjektet står før eller etter det finitte verbet, og andre ledd enn subjektet blir ofte plassert før verbet, for eksempel som et uttrykk for informasjonsstruktur (Zagona, 2002: s. 27, kap. 5; to studier som viser disse forskjellene kvantitativt i ulike kontekster er Lavid, 2010 og Arús, 2010). Det finnes også andre forskjeller mellom engelsk og spansk som kan spille en rolle, som at spansk er et nullsubjektspråk. Vi må ta forbehold om at sammenlikningen ikke er helt ukomplisert – men det virker etter vårt syn lite sannsynlig at mønstre i spansk skulle

kunne påvirke leddstillingen i Latin-Amerika-norsk i retning av flere subjektsinitiale setninger og færre ikke-subjektsinitiale. Dette betyr i sin tur at man i lys av argumentasjonen hos W&L isolert sett kunne forvente V2 å være (enda) mer stabilt i Latin-Amerika-norsk enn i Nord-Amerika-norsk. Hvis dette viser seg ikke å være tilfellet (Melvær, 2023 er en første studie som kommer inn på dette), bør andre faktorer enn tverrspråklig påvirkning tas i betraktning. Det kan også være aktuelt å revurdere analysen av V2-brudd i Nord-Amerika-norsk og se om alternative forklaringer er relevante også der.

5.2.3 Verbplassering i leddsetninger

Hjemlandsnorsk har som kjent noe ulik leddstilling i helsetninger og leddsetninger. Leddsetninger i hjemlandsnorsk følger generelt et mønster hvor det finitte verbet kommer *etter* negasjon og andre setningsadverbialer (med systematiske unntak for en del leddsetningstyper, ikke minst *at*-setninger, i visse kontekster, se f. eks. Julien, 2015 og Ringstad, 2019 med videre referanser). Se eksemplene i (15), hvor *leste* og *rydder* kommer etter *ikke* og *alltid* (for enkelhets skyld kan vi kalle dette Neg/Adv-V):

- (15) a. Dette er boka [som jeg **ikke leste**] (hjemlandsnorsk – Neg-V)
 b. Jeg vet [hvem som **alltid rydder**] (hjemlandsnorsk – Adv-V)

Dette mønsteret analyseres innenfor generativ grammatikk som *V-in-situ* (Faarlund, 2019) – verbet blir stående i sin grunnposisjon, nedenfor setningsadverbialer. I Latin-Amerika-norsk ser vi imidlertid eksempler på at verbet står *før* negasjon eller andre setningsadverbialer (V-Neg/Adv). Dette er en leddstilling som indikerer flytting av verbet til en høyere posisjon, over setningsadverbialer. V-Neg/Adv i Latin-Amerika-norsk er ikke begrenset til leddsetningstypene som systematisk tillater denne leddstillingen i hjemlandsnorsk (for eksempel visse *at*-setninger) – vi finner den også i for eksempel relativsetninger og vilkårssetninger, hvor hjemlandsnorsk generelt ikke tillater dette (se f. eks. Ringstad, 2019). Noen eksempler er gitt i (16):

- (16) a. ...hvis du **kan ikke** s- reise (martinez_AR_01gk, V-Neg)
 b. ...kapteinene for de forskjellige båtene som **kom alltid** her til Argentina (martinez_AR_02gk, V-Adv)
 c. ... og har en onkel som **bør ikke** her (cuenca_EC_02uk, V-Neg)
 d. jeg vil ikke si noe som **er ikke** riktig (quito_EC_01lum, V-Neg)

Som det kommer fram av (16), finner vi mønsteret med verb før negasjon/setningsadverbial (V-Neg/Adv) både hos eldre talere i Argentina og hos yngre talere i andre latinamerikanske land, men merk at det er både inter- og intraindividuell variasjon – V-Neg/Adv veksler med med det hjemlandsnorske mønsteret Neg/Adv-V. Eksempler som de i (16) har blitt observert også i svensk i Misiones (om enn relativt sjeldent, jf. Flodell, 1986, s. 119, 1996, s. 232), og de forekommer i Nord-Amerika-norsk (Larsson & Johannessen, 2015a, b; Anderssen et al., kommende).²¹ Hvor like Nord-Amerika-norsk og Latin-Amerika-norsk er når det gjelder distribusjonen av V-Neg/Adv, og hvordan dette mønsteret best kan analyseres syntaktisk, er viktige spørsmål for videre forskning.

6 Diskusjon

Som vi var inne på i del 5.1, har vi inntrykk av at Latin-Amerika-norsk skiller seg noe fra Nord-Amerika-norsk på det leksikalske nivået: Tidligere forskning på Nord-Amerika-norsk har vist en mer systematisk og gjennomgående bruk av lånord fra majoritetsspråket, inkludert lånord som har en tydelig norsk ekvivalent, enn hva vi ser i Latin-Amerika-norsk. Vi foreslår, tentativt, at denne forskjellen i hvert fall delvis har sammenheng med den sosiolingvistiske konteksten og migrasjonshistorien som ligger bak de to kontaktscenarioene. Integreringen av engelske lånord i Nord-Amerika-norsk skjedde i norske bosetninger av betydelig størrelse hvor det var flere arenaer for å bruke norsk. Norsktalende i Latin-Amerika har derimot levd mer spredt, med få arenaer for å bruke norsk utover den nærmeste familien. Dermed har ikke forholdene ligget til rette for å konsolidere mange lånord i et delt, Latin-Amerika-norsk ordforråd.

Det er imidlertid god grunn til å også vurdere andre, samvirkende forklaringer, noe som blir tydelig når vi sammenlikner Latin-Amerika-norsk med argentinadansk. Som nevnt, ser det ut til å være likhetstrekk mellom Latin-Amerika-norsk og argentinadansk når det gjelder leksikalske lån: Argentinadanske talere er også mer konservative enn danske arvespråkstalere i Nord-Amerika når det gjelder å bruke ord fra majoritetsspråket (Heegård Petersen et al., 2020). I lys av vårt resonnement ovenfor er dette noe overraskende: Mange av de argentinadanske talerne har nemlig levd under sosiolingvistiske forhold som minner mer om norsk i USA enn norsk i Latin-Amerika, i

21. Om leddstilling i leddsetninger i argentinadansk, se Hartling (2016).

rurale, danske bosetninger med sterke fellesskap, danske institusjoner og bruk av dansk over flere generasjoner (Heegård Petersen & Albris, 2018). Et spørsmål for videre forskning er om den typologiske og slektskapsmessige avstanden mellom norsk og spansk spiller en rolle for bruken av lånord. Tidligere forskning har foreslått at kognater (som norsk og engelsk har flere av enn norsk og spansk) kan fremme veksling mellom språk (*the Triggering Hypothesis*, Clyne, 1967); Heegård Petersen et al. (2020) er inne på dette poenget i forbindelse med leksikalsk påvirkning på argentinadansk, og Flodell (1986, s. 121) for svensk i Misiones. Et annet spørsmål er om konteksten rundt datainnsamlingen kan ha betydning: Feltarbeiderne som har vært involvert i datainnsamling for Latin-Amerika-norsk, har hatt varierende spanskkunnskaper, fra begynnernivå til morsmålskompetanse, noe informantene har vært innforstått med. I Nord-Amerika, derimot, har informantene kunnet anta gode engelskkunnskaper hos alle prosjektmedarbeiderne (se også Heegård Petersen et al., 2020).

Når det gjelder morfologi og syntaks, observerer vi som nevnt mye stabilitet på et overordnet nivå, men også variasjon og innovasjoner. Variasjonen som vi har tatt opp i denne artikkelen, kan i noen grad observeres også i Nord-Amerika-norsk, men det gjenstår å utforske de kvalitative og kvantitative forskjellene mellom norsk i de to arvespråkskontekstene i dybden. Foreløpig nøyer vi oss med å bemerke at selv om det er klare forskjeller mellom de to kontaktsituasjonene, er begge karakterisert av redusert eksponering for, og bruk av, arvespråket, sammenliknet med situasjonen for talere i Norge. Derfor kan vi i begge tilfeller forvente å se vanlige arvespråksfenomener, som avvikende tilegnelse (det vil si at barn skaper et grammatisk system som er litt annerledes enn systemet som gjaldt i forrige generasjon) og attrisjon (tap av lingvistiske ferdigheter i arvespråket på grunn redusert bruk og konkurranse fra majoritetsspråket) (Polinsky, 2018). Viktige aspekter å utforske videre er blant annet hvilken rolle de ulike majoritetsspråkene spiller (spansk og engelsk), samt migrasjonshistorien (blant annet det at talerne i Latin-Amerika vanligvis er andre generasjon, mens talerne i Nord-Amerika typisk er minst tredje generasjon).

7 Avsluttende bemerkninger

I denne artikkelen har vi presentert noen første observasjoner av norsk som arvespråk i en hittil utforsket kontaktsituasjon, nemlig i latinamerikanske land hvor spansk er majoritetsspråket. Gjennom artikkelen har vi sammenliknet norsk som arvespråk i Latin-Amerika med det mer kjente norske arvespråket i

Nord-Amerika. En foreløpig observasjon er at talere av Latin-Amerika-norsk i mindre grad enn arvespråkstalere i Nord-Amerika bruker systematisk integrerte lånord fra majoritetsspråket. Når det gjelder grammatikk, har vi notert oss mye stabilitet i de mest grunnleggende egenskapene ved grammatikken, men vi har også vist at det finnes noe variasjon og innovasjoner, for eksempel i genussystemet.

Forskningen på Latin-Amerika-norsk er fortsatt i en tidlig fase. I det videre arbeidet er det etter vårt syn viktig å fortsette å utforske likheter og forskjeller mellom Latin-Amerika-norsk og Nord-Amerika-norsk. Komparative studier av norsk i disse to arvespråkkontekstene, med ulike majoritetsspråk, kan gi oss ny kunnskap både om effekter av tverrspråklig påvirkning og av andre faktorer som former arvespråk.

Referanser

- Aalberse, Suzanne, Backus, Ad & Muysken, Peter (2019). *Heritage languages. A language contact approach*. Amsterdam: John Benjamins.
- Alvstad, Cecilia (2015). Migrants on skis: Norwegian-Latin American return migration in the 1890s. I Steinar A. Sæther (red.), *Expectations unfulfilled: Norwegian migrants in Latin America, 1820–1940* (s. 77–101). Leiden: Brill.
- Anderssen, Merete, Jensberg, Helene R., Lohndal, Terje, Lundquist, Björn & Westergaard, Marit (kommende). Verb second and finite verb placement. I Kari Kinn & Mike Putnam (red.), *A reference guide to the syntax of North American Norwegian*.
- Anderssen, Merete, Lundquist, Björn & Westergaard, Marit (2018). Crosslinguistic similarities and differences in bilingual acquisition and attrition: Possessives and double definiteness in Norwegian heritage language. *Bilingualism: Language and Cognition* 21(4), 748–764.
- Annear, Luke & Speth, Kristin (2015). Maintaining a multilingual repertoire. Lexical change in American Norwegian. I Janne Bondi Johannessen & Joseph C. Salmons (red.), *Germanic heritage languages in North America: Acquisition, attrition and change* (s. 201–216). Amsterdam: John Benjamins.
- Arús, Jorge (2010). On Theme in English and Spanish: A comparative study. I Elizabeth Swain (red.), *Thresholds and potentialities of Systemic Functional Linguistics: Multilingual, multimodal and other specialised discourses* (s. 23–48). Trieste: EUT Edizioni Università di Trieste.

- Clyne, Michael G. (1967). *Transference and triggering: Observations on the language assimilation of postwar German-speaking migrants in Australia*. Haag: Nijoff.
- van Baal, Yvonne (2020). Compositional definiteness in American Heritage Norwegian. Ph.D.-avhandling, Universitetet i Oslo.
- van Baal, Yvonne, Solbakken, Hedda, Eik, Ragnhild & Lohndal, Terje (2023). Endringer i grammatisk kjønn på tvers av dialekter: Et eksperimentelt paradigme. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 41(1), 17–58.
- Benmamoun, Elabbas, Montrul, Silvina & Polinsky, Maria (2013). Heritage languages and their speakers: Opportunities and challenges for linguistics. *Theoretical Linguistics* 39(3–4), 129–181.
- Blommaert, Jan & Jie, Dong (2020). *Ethnographic fieldwork: A beginner's guide*. Bristol: Multilingual Matters.
- Busterud, Guro, Lohndal, Terje, Rodina, Yulia & Westergaard, Marit (2019). The loss of feminine gender in Norwegian: a dialect comparison. *The Journal of Comparative Germanic Linguistics* 22(2), 141–167.
- Busterud, Guro & Lohndal, Terje (2022). Grammatisk hokjønn i trøndersk barnespråk: Ein korpusstudie. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 40(1), 129–156.
- Bokmålsordboka*. Språkrådet og Universitetet i Bergen. <https://ordbokene.no/>
- Conzett, Philipp, Johansen, Åse Mette & Sollid, Hilde (2011). Genus og substantivbøying i nordnorske språkkontaktområder. *Nordand: Nordisk Tidsskrift for Andrespråkforskning* 6, 7–43.
- D'Alessandro, Roberta, Natvig, David & Putnam, Michael T. (2021). Addressing challenges in formal research on moribund heritage languages: A path forward. *Frontiers in Psychology* 12: 700126.
- Diccionario de la lengua española*. Real Academia Española og Asociación de Academias de la Lengua Española. <https://dle.rae.es/>
- Eide, Kristin Melum & Hjelde, Arnstein (2018). Om verbplassering og verbmorfologi i amerikanorsk. *Maal og Minne* 110(1), 25–70.
- Eide, Kristin Melum & Hjelde, Arnstein (2023). Linguistic repertoires: Modeling variation in input and production. A study on American speakers of heritage Norwegian. *Languages* 8: 49.
- Flaten, Nils (1900–1904). Notes on the American-Norwegian with vocabulary. *Dialect Notes* 2. Part II, 115–126.
- Flodell, Gunvor (1986). *Misiones-svenska: Språkbevarande och språkpåverkan i en sydamerikansk talgemenskap*. Uppsala: Uppsala universitet, Institut för nordiska språk.

- Flodell, Gunvor (1996). Immigrant Swedish in Misiones, Argentina. I P. Sture Ureland & Iain Clarkson (red.), *Language contact across the North Atlantic. Proceedings of the Working Groups held at University College, Galway (Ireland), August 29 – September 3, 1992 and the University of Göteborg (Sweden) August 16–21, 1993* (s. 217–236). Tübingen: Niemeyer.
- Flodell, Gunvor (2012). Om immigrantsvenskan i Misiones, Argentina. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 30(2), 165–182.
- Flom, George T. (1903). The gender of English loan-nouns in Norse dialects in America: A contribution to the study of the development of grammatical gender. *The Journal of English and Germanic Philology* 5, 1–31.
- Flores, Cristina & Snape, Neal (2021). Language attrition and heritage language reversal in returnees. I Silvina Montrul & Maria Polinsky (red.), *Heritage languages and linguistics* (s. 351–372). Cambridge: Cambridge University Press.
- Fløgstad, Kjartan (1999). *Eld og vatn. Nordmenn i Sør-Amerika*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Furuseth, Anne Kristin (2011). Da freden brøt løs. Norsk NS-migrasjon til Argentina etter 1945. Masteroppgave, Universitetet i Oslo.
- Furuseth, Anne Kristin (2013). *Norske nazister på flukt. Jakten på et nytt hjemland i Argentina*. Oslo: Schibsted.
- Faarlund, Jan Terje (2019). *The syntax of Mainland Scandinavian*. Oxford: Oxford University Press.
- Faarlund, Jan Terje, Lie, Svein & Vannebo, Kjell Ivar (1997). *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grosjean, François (2013). Bilingual and monolingual language modes. I C. A. Chappelle (red.), *The encyclopedia of applied linguistics* (s. 489–493). Oxford: Blackwell Publishing.
- Hartling, Anna (2016). Ledstilling i ledsætninger i dansk som arvesprog i Argentina. Et foreløbigt studium. *Ny Forskning i Grammatik* 23, 55–70.
- Hartling, Anna (2019). Argentinadansk svanesang? En undersøgelse af dansk talt af efterkommere af danske udvandrere til Argentina, med fokus på leksikalsk semantik og acceptabilitet og på verbets stilling i deklarativer med andet end subjekt på første plads. Ph.D.-avhandling, Københavns universitet.
- Hasselmo, Nils E. (1974). *Amerikasvenska. En bok om språkutvecklingen i Svensk-Amerika*. Esselte studium: Stockholm.
- Haugen, Einar (1953). *The Norwegian language in America*. Vol. I–II. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

- Heegård Petersen, Jan & Albris, Jon (2018). Argentinadansk: De dansktalende samfund i Argentina. *Mål og Mæle* 1, 8–16.
- Heegård Petersen, Jan, Kühn, Karoline & Hansen, Gert Foget (2020). Kodeskift i de udvandrerlandske varieteter i Nordamerika og Argentina: Inventar, frekvens, funktion. *NyS, Nydanske Sprogstudier* 1(58), 79–112.
- Heegård Petersen, Jan, Hansen, Gert Foget, Thøgersen, Jacob & Kühn, Karoline (2018). Linguistic proficiency: A quantitative approach to immigrant and heritage speakers of Danish. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory* 17(2), 465–490.
- Hjelde, Arnstein (1992). *Trøndsk talemål i Amerika*. Trondheim: Tapir.
- Hjelde, Arnstein (1996). Some phonological changes in a Norwegian dialect in America. I Ureland, P. Sture & Clarkson, Iain (red.), *Language contact across the North Atlantic. Proceedings of the Working Groups held at University College, Galway (Ireland), August 29 – September 3, 1992 and the University of Göteborg (Sweden) August 16–21, 1993* (s. 283–295). Tübingen: Niemeyer.
- Hjelde, Arnstein (2012). “Folkan mine, dæm bære snakka norsk” – norsk i Wisconsin frå 1940-talet og fram til i dag. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 30(2), 183–203.
- Hjelde, Arnstein (2015). Changes in a Norwegian dialect in America. I Janne Bondi Johannessen & Joseph Salmons (red.), *Germanic heritage languages in North America. Acquisition, attrition and change* (s. 283–298). Amsterdam: John Benjamins.
- Johannessen, Janne Bondi (2015). The Corpus of American Norwegian Speech. I Béata Megyesi (red.), *Proceedings of the 20th Nordic Conference of Computational Linguistics, NODALIDA 2015, May 11–13 2015, Vilnius, Lithuania*. NEALT Proceedings Series 23.
- Johannessen, Janne Bondi (2018). Factors of variation, maintenance and change in Scandinavian heritage languages. *International Journal of Bilingualism* 22(4), 447–465.
- Johannessen, Janne Bondi & Larsson, Ida (2015). Complexity matters: On gender agreement in heritage Scandinavian. *Frontiers in Psychology* 6: 1842.
- Johannessen, Janne Bondi & Laake, Signe (2012). Østnorsk som fellesdialekt i Midtvesten. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 30(2), 365–380.
- Johannessen, Janne Bondi & Laake, Signe (2017). Norwegian in the American Midwest. A common lexicolect. *Journal of Language Contact* 10(1), 5–21.
- Julien, Marit (2015). The force of V2 revisited. *The Journal of Comparative Germanic Linguistics* 18, 139–181.

- Kinn, Kari (2020). Stability and attrition in American Norwegian nominals: a view from predicate nouns. *The Journal of Comparative Germanic Linguistics* 23, 3–38.
- Kinn, Kari (2021). Split possession and definiteness marking in American Norwegian. *Nordic Journal of Linguistics* 44(2), 182–219.
- Kinn, Kari & Larsson, Ida (2022). Pronominal demonstratives in homeland and heritage Scandinavian. *Nordic Journal of Linguistics* 45(3), 218–309.
- Kinn, Kari & Hjelde, Arnstein (2023). Norsk på chacraen: Rapport fra en skandinavisk språkklomme i Argentina. *Språkprat: Et populærvitenskapelig tidsskrift*. <https://sprakprat.no/2023/11/16/norsk-pa-chacraen-rapport-fra-en-skandinavisk-sprak-lomme-i-argentina/>
- Kinn, Kari, Hjelde, Arnstein & Lund Stokka, Marie. Kommende. The Norwegian language in Argentina: A first look at heritage Norwegian in a new context. Kommer i *Selected proceedings of the 13th Workshop on Immigrant Languages in the Americas (WILA 13)*, *Bergen Language and Linguistics Studies*.
- Kühl, Karoline & Heegård Petersen, Jan (2021). Argentine Danish grammatical gender: Stability with strongly patterned variation. *Journal of Germanic Linguistics* 33(1), 67–94.
- Kupisch, Tanja & Polinsky, Maria (2022). Language history on fast forward: Innovations in heritage languages and diachronic change. *Bilingualism: Language and Cognition* 25(1), 1–12.
- Lanza, Elizabeth (2008). Selecting individuals, groups, and sites. I Li Wei & Melissa G. Moyer (red.), *The Blackwell guide to research methods in bilingualism and multilingualism* (s. 73–87). Malden, Mass: Blackwell.
- Larsson, Ida & Johannessen, Janne Bondi (2015a). Incomplete acquisition and verb placement in heritage Scandinavian. I Richard B. Page & Michael Putnam (red.), *Moribund Germanic heritage languages in North America* (s. 153–189). Leiden: Brill.
- Larsson, Ida & Johannessen, Janne Bondi (2015b). Embedded word order in Heritage Scandinavian. I Martin Hilpert, Jan-Ola Östman, Christine Merzluft, Michael Reißler & Janet Duke (red.), *New trends in Nordic and general linguistics* (s. 239–264). Berlin: De Gruyter.
- Lavid, Julia (2010). Contrasting choices in clause-initial position in English and Spanish: A corpus-based analysis. I Elizabeth Swain (red.), *Thresholds and potentialities of Systemic Functional Linguistics: Multilingual, multimodal and other specialised discourses* (s. 49–68). Trieste: EUT Edizioni Università di Trieste.

- Lislegård, Åse Mari (2022). Hallingmål i Amerika. Masteroppgave, Universitetet i Bergen.
- Lohndal, Terje, Rothman, Jason, Kupisch, Tanja & Westergaard, Marit (2019). Heritage language acquisition: What it reveals and why it is important for formal linguistic theories. *Language and Linguistics Compass* 13: e12357.
- Lohndal, Terje & Westergaard, Marit (2016). Grammatical gender in American Norwegian Heritage Language: Stability or Attrition? *Frontiers in Psychology*, 7: 344.
- Lohndal, Terje & Westergaard, Marit (2021). Grammatical gender: Acquisition, attrition, and change. *Journal of Germanic Linguistics* 33(1), 95–121.
- Lovoll, Odd S. (1984). *The promise of America. A history of the Norwegian-American people*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Lødrup, Helge (2011). Hvor mange genus er det i Oslo-dialekten? *Maal og Minne* 103, 120–136.
- Matras, Yaron (2020). *Language contact*. 2. utg. Cambridge: Cambridge University Press.
- Melvær, June Osland (2023). V2 i norsk arvespråk i Latin-Amerika. Masteroppgave, Universitetet i Bergen.
- Montrul, Silvina (2016). *The acquisition of heritage languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Montrul, Silvina & Polinsky, Maria (2021). Introduction: Heritage languages, heritage speakers, heritage linguistics. I Silvina Montrul & Maria Polinsky (red.), *Heritage languages and linguistics* (s. 1–11). Cambridge: Cambridge University Press.
- Natvig, David (2022). The great change and the shift from Norwegian to English in Ulen, Minnesota. I Joshua R. Brown (red.), *The verticalization model of language shift* (s. 85–113). Oxford: Oxford University Press.
- Natvig, David & Salmons, Joe (2021). Connecting structure and variation in sound change. *Cadernos de Linguística* 2(1), 1–20.
- Pedersen, Kristian Botten (2010). Med akevitt til biffen. Norsk immigrasjon til Argentina, 1880–1930. Masteroppgave, Universitetet i Bergen.
- Poplack, Shana, Sankoff, David & Miller, Christopher (1988). The social correlates and linguistic processes of lexical borrowing and assimilation. *Linguistics* 26, 47–104.
- Polinsky, Maria (2018). *Heritage Languages and their Speakers*. Oxford: Oxford University Press.

- Riksem, Brita (2017). Language mixing and diachronic change: American Norwegian noun phrases then and now. *Languages* 2: 2, <https://doi.org/10.3390/languages2020003>.
- Ringstad, Tina L. (2019). Distribution and function of embedded V-Neg in Norwegian: A corpus study. *Nordic Journal of Linguistics* 42, 329–363.
- Rodina, Yulia & Westergaard, Marit (2013). The acquisition of gender and declension class in a non-transparent system: Monolinguals and bilinguals. *Studia Linguistica* 67, 47–67.
- Rodina, Yulia, & Westergaard, Marit (2015a). Grammatical gender in bilingual Norwegian-Russian acquisition: The role of input and transparency. *Bilingualism: Language and Cognition*. <https://doi.org/10.1017/S1366728915000668>
- Rodina, Yulia & Westergaard, Marit (2015b). Grammatical gender in Norwegian: Language acquisition and language change. *Journal of Germanic Linguistics* 27(2), 145–187.
- Rothman, Jason (2009). Understanding the nature and outcomes of early bilingualism: Romance languages as heritage languages. *International Journal of Bilingualism* 13(2), 155–163.
- Rødvand, Linn Iren Sjøånes (2017). Empirical investigations of grammatical gender in American Heritage Norwegian. Masteroppgave, Universitetet i Oslo. Sjømannskirken (u.å.). *Historien til Sjømannskirken i Buenos Aires*. Hentet 7. november 2023. <https://www.sjomannskirken.no/historien-til/buenos-aires/>.
- Statistisk sentralbyrå (SSB) (u.å.a). 3.13 *Folkemengde, fødte, døde, ekteskap, flyttinge og folketilvekst*. Hentet 9. juni 2022. <https://www.ssb.no/a/histstat/tabeller/3-13.html>.
- Statistisk sentralbyrå (SSB) (u.å.b). 07822: *Flyttinger, etter land, år og statistikkvariabel*. Hentet 9. desember 2022. <https://www.ssb.no/statbank/table/07822/>.
- Svenonius, Peter (2017). Declension class and the Norwegian definite suffix. I Vera Gribova & Stephanie S. Shih (red.), *The morphosyntax-phonology connection* (s. 325–359). Oxford: Oxford University Press.
- Sæther, Steinar A. (2015a). Introduction. I Steinar A. Sæther (red.), *Expectations unfulfilled: Norwegian migrants in Latin America, 1820–1940* (s. 1–16). Leiden: Brill.
- Sæther, Steinar A. (2015b). Making sense of a minor migrant stream. I Steinar A. Sæther (red.), *Expectations unfulfilled: Norwegian migrants in Latin America, 1820–1940* (s. 17–56). Leiden: Brill.

- Talmy, Steven (2011). The interview as collaborative achievement: Interaction, identity, and ideology in a speech event. *Applied Linguistics*, 32(1), 25–42.
- Westergaard, Marit & Lohndal, Terje (2019). Verb second word order in Norwegian heritage language: Syntax and pragmatics. I David W. Lightfoot & Jonathan Havenhill (red.), *Variable properties in language: Their nature and acquisition* (s. 91–102). Georgetown: Georgetown University Press.
- Westergaard, Marit, Lohndal, Terje & Lundquist, Björn (2023). Variable V2 in Norwegian heritage language: An effect of crosslinguistic influence? *Linguistic Approaches to Bilingualism* 13(2), 133–162.
- Zagona, Karen (2002). *The syntax of Spanish*. Cambridge: Cambridge University Press.

Summary

There is a long-standing tradition for research on Norwegian as a heritage language in the US and Canada, also known as American Norwegian. Norwegian as a heritage language in other contexts is, however, practically uncharted territory. In this article, we present some first observations of Norwegian as a heritage language in a hitherto unexplored contact situation, namely Latin America.

Kari Kinn, Professor, nordisk språkvitenskap
og Marie Lund Stokka, Stipendiat, nordisk språkvitenskap
Universitetet i Bergen
Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier
Postboks 7808
5020 Bergen
kari.kinn@uib.no
marie.lund@uib.no

Verónica Pájaro
Førsteamanuensis, nordisk språkvitenskap
Universitetet i Agder
Institutt for nordisk og mediefag
Postboks 422
4604 Kristiansand
veronica.pajaro@uia.no